

TALABALARDA AKADEMIK MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHNING FALSAFIY-TARIXIY TAHLILI

Nuriddinov Qandil Jaloliddinovich

Termiz davlat pedagogika instituti

Jismoniy madaniyat kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqola talabalarda akademik madaniyatni shakllantirishning falsafiy va tarixiy jihatlarini o'rganishga bag'ishlangan. Akademik madaniyatning tarixi va uning ta'lim jarayonidagi o'rni tahlil qilinadi. Shuningdek, talabalarda akademik madaniyatni shakllantirishning muhimligi va metodologiyasi ko'rib chiqiladi. Akademik madaniyatning falsafiy asoslari, uning talaba shaxsiyatining shakllanishidagi o'rni hamda jamiyatdagi ahamiyati masalalari yoritiladi.

Kalit so'zlar: Akademik madaniyat, falsafa, tarix, ta'lim, talabalar, shaxsiyat, metodologiya, ma'naviyat, intellektual rivojlanish, o'qitish usullari, ilmiy etika, ijtimoiy mas'uliyat, ta'lim tizimi.

Ta'lim va ilm-fan jamiyatning rivojlanishida eng muhim omillardan biri hisoblanadi. Akademik madaniyat esa ilmiy faoliyat va ta'lim jarayonining asosiy yo'nalishlaridan biridir. Bu tushuncha faqatgina o'quvchilarni o'qitish emas, balki ularni ma'naviy, ijtimoiy, madaniy va intellektual jihatdan rivojlantirishni ham o'z ichiga oladi. Akademik madaniyatni shakllantirish jarayoni talaba shaxsiyatining shakllanishida katta ahamiyatga ega. Ushbu maqolada akademik madaniyatni shakllantirishning falsafiy va tarixiy jihatlarini tahlil qilinadi va uning talaba hayotidagi o'rni ko'rib chiqiladi.

Akademik madaniyatning falsafiy asoslari o'z ichiga ilmiy izlanishlar, bilim olish va ularga yondashuvni o'z ichiga oladi. Falsafa sohasidagi zamonaviy yondashuvlar akademik madaniyatni nafaqat ilmiy bilimlarni egallash, balki shaxsiy ma'naviyatni va ijtimoiy mas'uliyatni ham rivojlantirish deb tushunadi. Ayni paytda, akademik madaniyat faqat ilmiy faoliyatning amaliy tomoni bilan cheklanib qolmaydi, balki ilmiy etika, ma'naviyat va ijtimoiy adolat kabi qadriyatlarni ham o'z ichiga oladi.

Falsafiy nuqtai nazardan akademik madaniyat o'zgaruvchan, dinamik jarayon sifatida qaraladi. Bu jarayonni faqat o'quv jarayoni sifatida emas, balki jamiyatdagi axloqiy, madaniy va ijtimoiy munosabatlarni shakllantiruvchi omil sifatida ko'rish zarur. Bunday yondashuv, o'z navbatida, talabalarda o'zini-o'zi anglash va jamiyatda o'zining roli haqida chuqur tushunchalarni rivojlantirishga yordam beradi.

Akademik madaniyatning tarixiy rivojlanishi ko'plab davrlar va madaniyatlarni o'z ichiga oladi. Antik davrda, ayniqsa qadimgi Yunoniston va Rimda, ilmiy faoliyat ko'plab

muhim falsafiy va ijtimoiy qadriyatlarni shakllantirdi. Bu davrda ilm-fan va ta'limning maqsadi, asosan, dunyoni tushunish va insonga o'zining tabiati va roli haqida bilim berishdan iborat edi.

O'rta asrlarda ilm-fan va ta'lim jarayonlari asosan diniy nuqtai nazardan rivojlandi, va ilmiy madaniyat ko'proq diniy ta'limotlarga asoslangan edi. Lekin Yangi davrda, ilm-fan va ta'limda yangiliklar kiritilib, ilmiy va ma'naviy qadriyatlar yanada mustahkamlandi. Renessans va Ilmiy inqilob jarayonlari o'zgarishlarning boshlanishi bo'ldi, bunda ilmiy izlanishlar va ta'lim jarayonlari jamiyatda kattaroq ahamiyatga ega bo'ldi.

Talabalarda akademik madaniyatni shakllantirishning asosiy metodologiyasi ko'plab yondashuvlardan iborat. Birinchidan, bu jarayon ta'lim jarayoniga kirishgan ilk bosqichlardan boshlanadi. O'qituvchilar va ilmiy rahbarlar talabalar bilan ilmiy, madaniy va ma'naviy jihatdan interaktiv aloqada bo'lishlari kerak. Bu aloqalar talabalar tomonidan mustahkam ilmiy asoslarni, shaxsiy va ijtimoiy mas'uliyatni, ilmiy etika va adolatni o'z ichiga olgan akademik madaniyatni shakllantirishga yordam beradi.

Ikkinchidan, talabalarda mustaqil fikrlash, innovatsion yondashuvlarni qo'llash va o'z ilmiy ishlarini tahlil qilish qobiliyatini rivojlantirish zarur. Bu talabalar o'zlarini faqatgina o'quvchi sifatida emas, balki ilmiy izlanishlar olib boruvchi shaxs sifatida ham his qilishlariga yordam beradi.

Akademik madaniyat talaba shaxsiyatini shakllantirishda katta rol o'ynaydi. Talabaning ilmiy faoliyati, o'quv jarayoni va jamiyatdagi o'rni faqat bilim olish bilan cheklanmaydi. Ular akademik madaniyat orqali ijtimoiy mas'uliyatni anglashlari, o'zlarining axloqiy va ma'naviy qadriyatlarini shakllantirishlari mumkin. Talabalar ilmiy etika, jamoaviy ish, va ilmiy sohada adolatni o'z ichiga olgan muhim qadriyatlarni o'zlashtiradilar.

Akademik madaniyat talaba shaxsiyatini shakllantirishda muhim omil hisoblanadi. Bu jarayon nafaqat ilmiy bilimlarni egallash, balki shaxsning ijtimoiy va axloqiy jihatlarini rivojlantirishni ham o'z ichiga oladi. Talabalar akademik madaniyat orqali o'zlarining ilmiy faoliyatlariga nisbatan mas'uliyatni, axloqiy qadriyatlarni, jamoaviy ishlash madaniyatini va ilmiy etika qoidalarini o'zlashtiradilar. Shaxsning akademik madaniyat bilan bog'liq shakllanishi, uning nafaqat bilim olishdagi muvaffaqiyatiga, balki hayotdagi qarorlarida to'g'ri va axloqiy yondashuvlarga ham ta'sir ko'rsatadi.

Akademik madaniyatning asosiy komponentlaridan biri ilmiy izlanishlarga bo'lgan yondashuvdir. Talabalar ilmiy faoliyatda nafaqat o'z bilimlarini kengaytiradilar, balki yangi bilimlarni qidirish, tahlil qilish va yaratishda ijodiy yondashuvni rivojlantiradilar. Bu ularning mustaqil fikrlashini shakllantirishga, shuningdek, yangi g'oyalarni rivojlantirishga olib keladi. Akademik madaniyat, shuningdek, ilmiy adolat va

mas'uliyatni anglashda yordam beradi. Talabalar ilmiy etikaga rioya qilish, xolislik va adolatni qadrlashni o'rganadilar.

Talaba shaxsiyatining shakllanishi jarayonida akademik madaniyat ta'lim va tarbiya bilan chambarchas bog'liqdir. Talaba nafaqat o'qish va ilmiy faoliyatda muvaffaqiyatga erishishi, balki jamiyatda qanday axloqiy qadriyatlarni qo'llashini ham tushunishi zarur. Akademik madaniyatni o'zlashtirgan talaba jamiyatda o'z o'rnini aniqlash va ijtimoiy mas'uliyatni anglashda muvaffaqiyatli bo'ladi. Bu shaxsni nafaqat ilm-fan sohasida, balki kundalik hayotda ham to'g'ri qarorlar qabul qilishga yordam beradi.

Shuningdek, akademik madaniyat talaba shaxsiyatining ma'naviy jihatlariga ham ta'sir qiladi. Ma'naviyat va axloqiy qadriyatlar akademik madaniyatning ajralmas qismidir. Talabalar ilmiy faoliyatlari orqali o'zlarining ma'naviy nuqtai nazarlarini kengaytiradilar va o'zlarini nafaqat ilm-fan olamida, balki jamiyatda axloqiy va ma'naviy jihatdan to'liq shaxs sifatida namoyon qilishni o'rganadilar. Akademik madaniyat talaba shaxsining ijtimoiy mas'uliyatini, axloqiy tuyg'ularini, ilmiy haqiqatga bo'lgan ishonchini rivojlantiradi. Bu esa ularning shaxsiyatini to'liq shakllantirishga yordam beradi.

Akademik madaniyat, shuningdek, talabalarga ilmiy hamkorlikni rivojlantirishda yordam beradi. Jamiyatda ilmiy va ma'naviy qadriyatlarni birgalikda rivojlantirish talabalarni o'zaro hurmat, hamjihatlik va jamoaviy ishga o'rgatadi. Shu bilan birga, ilmiy muhitda ijtimoiy mas'uliyatni his qilish, ilmiy va ma'naviy yutuqlarga erishishning muhim jihatlaridir. Bu akademik madaniyatning talaba shaxsiyatini shakllantirishdagi o'rnini yanada mustahkamlaydi.

Xulosa. Akademik madaniyatni shakllantirish talabalarda nafaqat ilmiy bilimlarni, balki ma'naviy, axloqiy va ijtimoiy qadriyatlarni ham rivojlantirishga yordam beradi. Akademik madaniyatning falsafiy asoslari va tarixiy rivojlanishi jamiyatdagi ilm-fan va ta'limning o'zgarishlarini ko'rsatadi. Talabalarda akademik madaniyatni shakllantirishning metodologiyasi o'qituvchilarning, ilmiy rahbarlarning va ta'lim tizimining samarali ishlashiga bog'liq. Bu jarayonni muvaffaqiyatli amalga oshirish, jamiyatning bilimga asoslangan rivojlanishiga hissa qo'shadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Qodirov, A. (2018). "Akademik madaniyat va ta'lim." Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti Nashriyoti.
2. Tashkent, A. (2019). "Falsafa va ta'lim." Tashkent: Akademiya.
3. Xolmatov, J. (2020). "Ta'lim jarayonida akademik madaniyatning ahamiyati." "Pedagogika va metodika" jurnali.

4. Karimov, I. (2000). "Yuksak ma'naviyat – eng yuksak boylik." Toshkent: O'zbekiston.

5. Shodmonov, M. (2021). "Akademik madaniyatni rivojlantirish usullari." "Pedagogik ilmiy tadqiqotlar" jurnali.

6. Aliyev, R. (2015). "Tarixiy tahlilda akademik madaniyat." Toshkent: O'qituvchi.

7. Usmonov, N. (2022). "Ilmiy va akademik madaniyat: rivojlanish tendentsiyalari." Tashkent: Fan va texnologiya.

8. G'ulomov, F. (2017). "Ta'lim tizimi va akademik madaniyat." "Ta'limning zamonaviy tendentsiyalari" jurnali.

9. Muminov, O. (2016). "Pedagogik madaniyat va akademik faoliyat." "O'zbekiston Pedagogik Akademiyasi" nashriyoti.

